

πολλαπλασιαζομένας ανεξαρτήτους αἱρέσεις καὶ σχίσματα μετὰ τῶν γενικῶν καὶ ἐπιτοπίων ἐκάστου ἀρχῶν. Ταύτοχρόνως ἀναπτύσσεται λίαν συμπεπλεγμένη συμφόρησις ἠθῶν, ἐθίμων καὶ προσκαίρων καινοτροπιῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἐν γένει, καὶ χρησιμεύουσα ὅπως περιορίζῃ τὰς μικροτέρας ἐκείνας ἐπιχειρήσεις μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπου, τὰς μὴ κανονιζομένας ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ νόμου. Πρὸς δὲ, παρατηρητέον ὅτι τὸ αἰείποτε αὐξάνον ἑτερογενὲς τῶν κυβερνητικῶν μέσων ἐκάστου ἔθνους, μετ' οὐ πολὺ δημιουργεῖ ἑτερογενῆ ἄλλα κυβερνητικὰ μέσα παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν, ἅπαντα τῶν ὁποίων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον διαφέρουσιν ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ αὐτῶν συστήματα καὶ τὴν νομοθεσίαν, τὰ σύμβολα τῆς πίστεως καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς θεσμοὺς, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς τελετάς.

Συγχρόνως προήγετο καὶ ἕτερος οἰκειότερος χωρισμὸς, ἐκεῖνος δι' οὗ τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας διεχωρίσθη εἰς διακεκριμένας τάξεις ἐργαζομένων. Ἐνῶ ἡ κυβερνώσα μερίς ὑπέκυπτεν εἰς τὴν προρρηθεῖσαν πολύπλοκον ἀνάπτυξιν, οἱ κυβερνώμενοι ὑπεβάλλοντο εἰς ἄλλην ἐπίσης πολύπλοκον, ἣτις περίεστη ἐν τῇ λεπτομερεῖ διαιρέσει τῆς ἐργασίας τῆς χαρακτηρισζούσης τὰ προοδεύσαντα ἔθνη. Θὰ ἦτο περιττὸν νὰ ἀνιχνεύσῃ τις τὴν πρόοδον ταύτην ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τῆς εἰς τάξεις διαιρέσεως τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῆς τῶν συντεχνιῶν τῆς Εὐρώπης. Οἱ πολιτικοὶ οἰκονομολόγοι ἐξήγησαν ἀρκούντως τοῖς πᾶσι τὸν ἐξελιγμὸν, ὅστις ἀρξάμενος μὲ φυλὴν, ἦς τὰ μέλη ἐργάζονται τὰ πάντα ἀφ' ἑαυτῶν, ἀπολήγει εἰς τὴν ἐξηυγενισμένην κοινωνίαν, ἣς τὰ